

СТРУЧНИ РАДОВИ

УДК/UDC 343.91-053.6(497.11)(497.6 Република Српска)

343.815(497.11)(497.6 Република Српска)

DOI: 10.7251/GPFIS1301145S

СТРУЧНИ РАД / *EXPERT PAPER*

Примљен: новембар 2012.

Received: November 2012.

Татјана Скакавац

Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад

ЗАВОДСКЕ ВАСПИТНЕ МЕРЕ У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ – ВРСТЕ И КАРАКТЕРИСТИКЕ

Положај малолетника у кривичном законодавству Републике Србије и Републике Српске регулисан је посебним законима који ову област регулишу на новији, савременији начин. У Републици Србији, то је учињено доношењем Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица из 2005. године, док је у Републици Српској донет Закон о заштити и поступању са децом и малолетницима у кривичном поступку из 2010. године. Тиме је учињен важан корак у успостављању и функционисању модерних правних држава и владавине права. Такође, овим је конституисано малолетничко кривично право – нова грана казненог права, са низом значајних специфичности, а у складу са савременим правним стандардима.

Кључне речи: Малолетници; Васпитне мере; Васпитне установе; Васпитно-поправни дом; Малолетничко кривично право.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Криминалитет малолетника саставни је део малолетничке делинквенције која, као шири појам, обухвата и различите облике асоцијалног и девијантног понашања деце и малолетника. Постепеним издвајањем малолетника као посебне категорије учинилаца кривичних дела, почео је да се развија систем реакције на малолетничку делинквенцију.

На почетку, потребно је навести законско одређење појма малолетника. У Републици Србији, као и у Републици Српској, малолетником се сматра лице које је у време извршења кривичног дела навршило четрнаест, а није навршило осамнаест година. Лица узраста до четрнаест година су деца и она су кривично неодговорна. Највећи број савремених земаља границу малолетства одређују са навршених четрнаест година. Тако је и у свим земљама насталим на територији бивше Југославије.

Криминалитет је најтежи облик малолетничког преступништва. У савременим кретањима ове друштвене појаве, уочљиве су тенденције повећања процента заступљености малолетничког криминалитета у криминалитету целине, у делима са елементом насиља нарочито, као и у неким новим организованим колективним облицима.¹

У складу са савременим тенденцијама и међународним стандардима, кривичноправна реакција на криминалитет малолетника издваја се из кривичноправног система што је прихваћено, како у Републици Србији доношењем Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица,² тако и у Републици Српској Законом о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку.³ Осетљивост положаја малолетника, њихов посебан третман у кривичном праву и сл. изискује потребу за сталним актуелизовањем ове теме и преиспитивањем постојећих решења, јер од квалитета ових решења зависи будућност малолетног лица, од кога може постати узоран члан друштва или већи друштвени проблем. Функционисање установа за извршење заводских санкција представља „вечито“ актуелну тему, често и медијску атракцију.

Васпитне мере се морају посматрати у склопу целокупног малолетничког кривичног права. Малолетничко кривично право као заокружен систем кривичноправних прописа лишено је бројних појмова и института које иначе познаје редовно кривично право. Основна врста малолетничких кривичних санкција, како у Републици Српској тако и у Републици Србији, представљају васпитне мере. Ове мере се редовно изричу у законом прописаном поступку и сврстане су у три основне групе:

1. Мере упозорења и усмеравања,

---

¹ М. Бошковић, З. Скакавац, *Криминологија*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука 2012, 253.

² Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица – ЗМ, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 85/05.

³ Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 13/10.

2. Мере појачаног надзора,
3. Заводске васпитне мере.

2. ПОЈАМ И ВРСТЕ ВАСПИТНИХ МЕРА

Малолетничко кривично право познаје три основне врсте кривичних санкција, а то су :

1. Васпитне мере,
2. Казна малолетничког затвора,
3. Мере безбедности.

Наиме, ради се о законом предвиђеним мерама друштвеног реговања према малолетним учиниоцима кривичних дела које изричу законом одређени органи, с циљем заштите друштва од криминалитета, кроз васпитање, преваспитање и правилан развој малолетника.⁴ Васпитне мере представљају посебну врсту кривичних санкција које се, уз испуњење одређених услова, могу изрећи како малолетницима, тако уз испуњење одређених услова и млађим пунолетним лицима. То су законом одређене мере које имају за циљ сузбијање дела којима се повређују или угрожавају заштићене вредности утицањем на развој и јачање личне одговорности малолетног учиниоца кривичног дела, на његово васпитање и правилан развој његове личности, које изриче суд у закону прописаном поступку, а које се састоје у ограничавању или одузимању његових слобода и права.⁵

Супсидијарно, у случају испуњења законом предвиђених услова и када суд дође до уверења да се сврха малолетничких кривичних санкција не може остварити васпитним мерама, суд може старијем малолетнику изрећи једину врсту казне предвиђене за малолетне учиниоце кривичних дела – казну малолетничког затвора. Међутим заводске мере се примењују само у тежим случајевима, када се прописана сврха изрицања васпитних мера не може обезбедити применом осталих мера, које се извршавају на слободи.

Заводске мере су мере институционалног карактера које се састоје у смештају малолетника на одређено време (које у судској одлуци није унапред прецизирано) у одговарајуће установе. Могу се изрећи малолетнику према коме је потребно предузети трајније мере васпитања, лечења и оспособљавања, уз његово потпуно одвајање из

---

⁴ Ђ. Стакић, „Савремена тенденција и програми ресоцијализације малолетних делинквената“, *Зборник радова Актуелна питања малолетничке делинквенције и мере за обезбеђивање присуства окривљеног у кривичном поступку*, Београд 1995, 92–96.

⁵ Д. Јовашевић, *Кривично право – општи део*, Номос, Београд 2010, 295.

дотадашње средине, ради вршења појачаног утицаја на малолетника. Оне се изричу као последње средство и могу трајати у границама одређеним законом само колико је потребно за остваривање сврхе васпитних мера. Као најтежа врста васпитних мера, постоје у свим законодавствима, под различитим називима и са различитом садржином.

Васпитне мере представљају превентивни пут друштвеног реаговања на малолетнички криминалитет. Изричу се редовно, у законом предвиђеном судском поступку. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, као основни извор малолетничког кривичног права, познаје девет врста васпитних мера, систематизованих у три групе у оба законодавства:

1. Мере упозорења и усмеравања (које су у Републици Србији замениле раније дисциплинске мере),
2. Мере појачаног надзора,
3. Заводске мере.

Два су услова за примену ових кривичних санкција:

1. Узраст учиниоца, од навршене четрнаесте године до ненавршене осамнаесте године живота у време извршења кривичног дела,
2. Извршење противправног дела у закону предвиђеног као кривично дело.⁶

У Републици Србији, у мере упозорења и усмеравања спадају:

1. Судки укор,
2. Посебне обавезе.

Међутим, у Републици Српској предвиђене су три врсте мера упозорења и усмеравања:

1. Судски укор,
2. Посебне обавезе,
3. Упућивање у васпитни центар.

Другу врсту васпитних мера, као што је већ наведено, представљају мере појачаног надзора. У Републици Србији, предвиђене су четири мере појачаног надзора, и то:

1. Појачан надзор од стране родитеља, усвојиоца или стараоца,
2. Појачан надзор у другој породици,
3. Појачан надзор органа старатељства,

---

⁶ Д. Јовашевић, *Малолетничко кривично право*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2011, 91.

4. Појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитање и образовање.

Што се тиче малолетничког законодавства Републике Српске, у оквиру васпитних мера појачаног надзора предвиђени су:

1. Појачан надзор од стране родитеља, усвојоца, стараоца,
2. Појачан надзор у другој породици,
3. Појачан надзор органа социјалног старања.

Последњу, најтежу врсту васпитних мера представљају заводске васпитне мере и оне су идентичне у оба законодавства, а то су:

1. Упућивање у васпитну установу,
2. Упућивање у васпитно поправни дом,
3. Упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање.

3. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗАВОДСКИХ ВАСПИТНИХ МЕРА

Васпитне мере заводског карактера део су система кривичних санкција које познају оба законодавства. Представљају врло значајне мере у сузбијању малолетничког криминалитета. Оне представљају најтежу врсту васпитних мера, њихова примена састоји се у смештају малолетника за одређено време у одговарајућу установу где се остварује поступак његовог васпитања, преваспитавања и правилног развоја.⁷

У теорији малолетничког законодавства, као заједничке карактеристике заводских васпитних мера наводе се следеће:

1. Ове мере се извршавају у посебној установи – заводу,
2. Малолетник се потпуно издваја из своје дотадашње средине,
3. То су трајније мере васпитања и преваспитања,
4. При изрицању ових мера не одређује се време њиховог трајања, већ суд о томе накнадно одлучује зависно од постигнутих резултата у примени мере (што указује на неодређеност осуде).⁸

Заводске васпитне мере изричу се малолетнику према коме треба предузети трајније и интензивније мере васпитања или лечења, уз његово потпуно одвајање из дотадашње средине. Заводске мере примењују се као последње средство и смеју трајати у границама одређеним овим законом, само колико је потребно да би се остварила

---

⁷ *Ibid.*

⁸ М. Радовановић, *Кривично право, Општи део*, Београд 1975, 316.

сврха васпитних мера.⁹ У поређењу са осталим васпитним мерама, као основним кривичним санкцијама према малолетницима, заводске васпитне мере су по својој садржини најтеже. Оне су институционалног карактера и примењују се када се сврха не може остварити применом других блажих васпитних мера.

За њихову примену, битне су две околности:

1. Стање васпитне запуштености,
2. Стање социјалне средине у којој малолетник живи.

Кад је у питању васпитна запуштеност малолетника, реч је о малолетницима чија је васпитна запуштеност достигла такав степен да се васпитање и преваспитање могу остварити само потпуним одвајањем малолетника из дотадашње средине и његовим смештајем у посебне установе уз примену одговарајућих третмана од стране стручних лица. Такође, једно од обележја васпитних мера јесте да је трајање ових кривичних санкција релативно неодређено, законодавац одређује минимално и максимално трајање, суд не одређује време њиховог трајања, већ у зависности од постигнутог успеха или неуспеха може одлучити да изречену васпитну меру замени другом или да обустави извршење васпитне мере.¹⁰

Специфичност ових васпитних мера огледа се у томе што се за њихову примену не тражи кривица (јер је појам кривице неспојив са појмом малолетника) и самим изрицањем васпитних мера, доношењем решења о примени васпитне мере заводског карактера од стране судског већа за малолетнике, малолетник се не оглашава кривим.¹¹

С обзиром на то да у посебном делу Кривичног законика ни код једног кривичног дела није изричито прописана ни једна од васпитних мера,¹² то је суд овлашћен да при одлучивању да ли ће и коју меру изрећи у конкретном случају малолетном учиниоцу кривичног дела, примени ону меру којом ће најбоље остварити сврху прописивања васпитних мера.¹³ При томе, дужан је да посебно узме у обзир следеће околности: 1) узраст и зрелост малолетника, 2) друга својства личности малолетника, 3) степен поремећаја малолетника у дру-

---

⁹ Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку, чл. 32.

¹⁰ М. Симовић *et al.*, *Коментар закона о заштити и поступању са децом и малолетницима у кривичном поступку Републике Српске*, АИС, Бања Лука 2010, 129.

¹¹ В. Бурђић, *Кривично процесно право – посебни део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2011, 298.

¹² В. Жунић-Павловић, М. Мишковић, „Примена кривичних санкција према малолетним преступницима“, *Београдска дефектолошка школа* 3/2007, 133–148.

¹³ Вид. О. Матић, *Испитивање личности малолетника ко основ за одређивање васпитне мере и третмана у ВП домовима*, Београд 1974.

штвеном понашању, 4) тежину учињеног кривичног дела, 5) побуде из којих је кривично дело учињено, 6) средину и прилике у којима је малолетник живео, 7) понашање малолетника после учињеног кривичног дела, а посебно да ли је спречио или покушао да спречи наступање штетне последице, накнадио или покушао да накнади причињену штету, 8) да ли је према малолетнику раније била изречена кривична или прекршајна санкција, 9) као и све друге околности које могу бити од утицаја за изрицање адекватне мере.¹⁴

Посебан значај код примене васпитних мера заводског карактера, као и код свих васпитних мера има орган старатељства. Под органом старатељства законодавци подразумевају надлежне Центре за социјални рад у чији су рад укључени педагози, психолози, дефектолози, социјални радници и друга стручна лица. Орган старатељства је надлежан да прати извршење заводских васпитних мера, да о томе на сваких шест месеци обавештава суд, а може на захтев суда и чешће да доставља извештаје, осим извршења васпитне мере упућивање у васпитно-поправни дом над чијим извршењем врши надзор суд за малолетнике.

4. ПОЈЕДИНЕ ВАСПИТНЕ МЕРЕ ЗАВОДСКОГ КАРАКТЕРА

Законодавства Републике Србије и Републике Српске предвиђају исте врсте васпитних мера заводског карактера:

1. Упућивање у васпитну установу,
2. Упућивање у васпитно-поправни дом,
3. Упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање.

4.1. Упућивање у васпитну установу

Васпитну меру упућивања у васпитну установу изриче суд када малолетника треба издвојити из дотадашње средине и обезбедити му помоћ и стални надзор од стране стручних лица – стручних васпитача (ЗМ, чл. 20).¹⁵ Осим опште одреднице свих заводских мера, која се односи на издвајање малолетника из дотадашње средине, за примену ове заводске мере потребно је испунити још два услова: пружање помоћи и стални надзор. Пружање помоћи малолетнику у васпитној установи садржи стручну помоћ особља унутар установе, а које се мора кретати у оквирима сачињеног програма за примену ове заводске мере који обухвата широку лепезу терапеутских мера које су прилагођене малолетнику и стању у коме се он налази. С друге

---

¹⁴ Д. Јовашевић, (2011), 121.

¹⁵ Д. Јовашевић, (2011), 116.

стране, вршење стручног надзора над малолетником у складу је са интенцијом законодавца да обезбеди адекватну примену третмана према малолетнику.¹⁶ Овакво законско решење предвиђено је и у законодавству Републике Српске.¹⁷

Упућивање у васпитну установу прва је и најлакша заводска васпитна мера. Извршава је орган старатељства упућивањем малолетника у васпитну установу. Ова мера извршава се у установама за васпитање малолетника у којима бораве малолетници који нису извршили кривично дело. Ради се о установи општег типа. То је установа у коју се поред малолетних учинилаца кривичних дела, смештају и васпитно запуштени или малолетници без родитељског старања. Ова установа треба да омогући смештај и задовољавање основних, васпитних, здравствених, спортских и других потреба малолетника. При изрицању ове заводске васпитне мере, суд не одређује време њеног трајања. Тако је у оба законска решења предвиђено да малолетник у васпитној установи остаје најмање шест месеци, а најдуже две године, с тим што суд сваких шест месеци разматра да ли постоје основи за обуставу или замену ове мере другом васпитном мером.¹⁸ Премештање малолетника у другу васпитну установу може се извршити на основу одлуке првостепеног суда ако постоје оправдани разлози, на захтев малолетника, родитеља, усвојиоца или стараоца малолетника или на предлог установе у којој се васпитна мера извршава, односно на предлог надлежног органа старатељства

4.2. Упућивање у васпитно-поправни дом

Васпитна мера упућивања у васпитно-поправни дом сматра се најстрожом од свих васпитних мера које могу бити изречене малолетним делинквентима и граничи се са казном малолетничког затвора. Ову меру суд изриче малолетнику према коме, поред издвајања из дотадашње средине, треба применити појачане мере надзора и посебне стручне програме васпитавања. Дакле, циљ примене ове заводске мере, поред издвајања малолетника из средине у којој живи, је и његово подвргавање трајном поступку васпитавања у установама које су за то специјално намењене, опремљене и оспособљене.¹⁹

---

¹⁶ З. Николић, И. Јоксић, *Малолетничка делинквенција*, Београд 2011, 165–166.

¹⁷ Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку Републике Српске, чл. 41.

¹⁸ М. Симовић *et al.*, (2010), 129.

¹⁹ Љ. Лазаревић, М. Грубач, *Коментар закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица*, Београд 2005, 58.

У васпитно-поправном дому, малолетнику треба да буде пружена заштита и помоћ, над њим треба да се врши надзор ради васпитања и даљег правилног развоја, те је потребно створити услове да малолетници стекну опште и стручно образовање, да се код њих створе или развију позитивне личне особине и систем вредности, да се организује коришћење слободног времена и одржавање веза са породицом.²⁰ За остварење свих ових задатака, надлежне су службе које постоје у васпитно-поправном дому и које функционишу у оквиру формалног система: служба преваспитања, привредна-инструкторска служба, служба за обезбеђење, здравствена служба и управа.

При одлучивању да ли ће изрећи ову најтежу (најригорознију) васпитну меру, суд посебно узима у обзир следеће околности:

1. Ранији живот малолетника,
2. Степен поремећаја понашања малолетника,
3. Тежину и природу учињеног кривичног дела,
4. Околност да ли је према малолетнику раније већ била изречена нека кривична или прекршајна санкција,²¹ док се у законодавству Републике Српске цени да ли је према малолетнику већ била изречена нека васпитна мера или казна малолетничког затвора, што је једина разлика у односу на законодавство Србије.

Наведене околности имају двоструки циљ – да пруже потпуну слику о малолетнику и о самом учињеном кривичном делу.²² Наиме, суд мора да поседује релевантне податке, односно документе о ранијем животу малолетника, податке о степену његовог поремећаја у понашању, као и околностима да ли је према њему већ вођена нека врста поступка која је резултирала изрицањем кривичне или прекршајне санкције. Све ове околности можемо означити као субјективне, с обзиром на то да се тичу малолетног учиниоца кривичног дела. С друге стране, може се уочити да законодавац, приликом изрицања мере упућивања у васпитно-поправни дом, осим субјективних околности, узима и обзир и објективне, које се односе на учињено кривично дело, тј. његову тежину и природу. То је и разумљиво ако се има у виду да је реч о васпитној мери са јасно израженим елементима ретрибутивности, која у томе не заостаје много за малолетничким затвором.

---

²⁰ С. Константиновић-Вилић, М. Костић, *Систем извршења кривичних санкција и пенални третман у Србији*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2011, 165–166.

²¹ Д. Јовашевић, (2011), 118.

²² З. Николић, И. Јоксић, (2011), 166–168.

Слично као и код заводске мере упућивања у васпитну установу, прописано временско трајање има релативан карактер. У том смислу, законодавац је ограничио временско трајање ове мере на најмање шест месеци, а најдуже четири године. Као и при изрицању осталих васпитних мера, при изрицању ове мере суд не одређује њено трајање. То значи, да постоји обавеза суда, утврђена законом, да сваких шест месеци разматра да ли постоје основи за обуставу извршења мере или њену замену другом васпитном мером.

4.3. Упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање

Кривична дела могу вршити и малолетници са одређеним недостацима, који имају карактер психофизичких поремећаја. Управо из тог разлога и васпитни третман ових малолетника мора бити специфичан. Имајући у виду ову чињеницу, као и потребу доследног спровођења принципа индивидуализације третмана малолетних делинквената, оба законодавства предвиђају заводску меру упућивања у посебну установу за лечење и оспособљавање.²³

Ова мера представља специјалну санкцију намењену одређеним категоријама малолетних делинквената и може се изрећи:

1. Малолетницима ометеним у психофизичком развоју (глуви, слепи, глувонеми, ментално дефектни и сл.),
2. Малолетницима са психичким поремећајима (психичке болести, неурозе и други психички поремећаји).

Упућивање у посебну установу за лечење и оспособљавање представља замену за остале заводске мере и изриче се само оном малолетнику код кога је психичко стање такво да се према њему не могу предузети редовне мере васпитања и преваспитања институционалног карактера.²⁴ Имајући у виду психичко стање и психофизички развој малолетника, применом других заводских васпитних мера не би се постигла сврха примене васпитних мера нити би малолетници могли да се преваспитавају и стручно оспособљавају у редовним установама за малолетне делинквенте. Ова мера може се изрећи и уместо мере безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи под условом да се у посебној установи за лечење и оспособљавање може обезбедити чување и лечење малолетника и самим тим постићи сврха ове мере безбедности.²⁵

---

²³ ЗМ, чл. 23.

²⁴ С. Константиновић-Вилић, М. Костић, (2011), 177–179.

²⁵ М. Симовић *et al.*, (2010), 133.

Трајање заводске мере упућивања у установу за лечење и оспособљање зависи од тога да ли је ова мера изречена уместо осталих заводских мера или је резултат испуњених услова за одређивање принудне хоспитализације – мером безбедности, медицинског карактера. Уколико је ова заводска мера изречена уместо осталих заводских мера, малолетник у посебној установи за лечење и оспособљавање може остати највише три године, с тим да суд сваких шест месеци (у Републици Српској на свака три месеца), разматра да ли постоје основи за обуставу извршења мере или за њену замену другом мером. Малолетник коме је изречена васпитна мера упућивања у посебну установу за лечење и оспособљавање треба да буде смештен у одговарајућу посебну установу социјалне и здравствене заштите. Ради се о специфичној установи медицинског карактера у којој се спроводи посебан третман, медицинска нега и надзор.

5. УСЛОВНИ ОТПУСТ

Оба законска решења предвиђају могућност условног отпуштања малолетника са извршења заводских мера упућивања у васпитну установу (што, према пређашњим законским решењима није било могуће) и упућивања у васпитно поправни дом. Условни отпуст могућ је ако се на основу успеха у преваспитавању малолетника може основано очекивати да малолетник неће убудуће вршити кривична дела, те да ће се у својој средини добро владати (ЗМ, чл. 22, односно чл. 43). За време трајања условног отпуста према малолетнику се може одредити нека од мера појачаног надзора или одговарајућа посебна обавеза. Условни отпуст може трајати најдуже до истека законског максимума трајања заводских мера (две односно четири године). Не постоје законске сметње да се за време трајања условног отпуста донесе одлука о обустави извршења васпитне мере, или њеној замени неком другом васпитном мером.

Условни отпуст могућ је ако је малолетник у васпитној установи или васпитно-поправном дому провео најмање шест месеци. Осим овог услова, материјалноправни услов за примену условног отпуста јесте уверење суда за малолетнике да је поступак ресоцијализације успешно окончан, те да ће се малолетник убудуће примерно владати. С друге стране, процесноправни услов за условно пуштање малолетника са извршења заводске мере јесте молба малолетника, на основу које веће за малолетнике суда, које је васпитну меру изрекло у првом степену, усваја иницијативу малолетника. Свакако, да усвајање молбе представља законску могућност, а нипошто обавезу суда за малолетнике.

Условни отпуст може се и опозвати. То ће бити случај ако малолетник за време трајања условног отпуста учини ново кривично дело, или уколико мера појачаног надзора одређена да траје за време условног отпуста не постигне сврху, или ако малолетник не извршава посебну обавезу изречену уз одлуку о условном отпусту. Ако се условни отпуст опозове, време проведено на условном отпусту не урачунава се у законско трајање изречене васпитне мере. За кривично дело извршено за време условног отпуста, изриче се нова васпитна мера, уз примену правила о стицају. Неопозивање условног отпуста, и поред испуњених законских услова, могуће је ако суд и јавни тужилац за малолетнике не покрену поступак руководећи се начелом опортунитета кривичног гоњења.

6. СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ О ИЗРЕЧЕНИМ ЗАВОДСКИМ ВАСПИТНИМ МЕРАМА ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Табела бр. 1

Осуђена малолетна лица, према изреченим кривичним санкцијама у Републици Србији, 2001–2010.

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Република Србија	2398	2322	2080	1983	2234	1566	1996	2229	1902	1640
1) Млађи малолетници	833	862	776	688	763	490	830	992	791	670
Васпитне мере	833	862	776	688	763	490	830	992	791	670
а) Мере упозорења и усмеравања	421	410	378	368	360	204	405	468	363	316
б) Мере појачаног надзора	382	416	371	298	377	255	385	460	387	320
в) Заводске мере	30	36	27	22	26	31	40	64	41	34
2) Старији малолетници	1566	1460	1304	1295	1471	1076	1166	1237	1111	970
а) Малолетнички затвор	22	32	11	10	7	17	30	17	19	5
Преко 5 до 10 година	3	5	-	4	2	4	1	1	2	-
Преко 2 до 5 година	4	7	2	2	1	3	4	7	4	1
Преко 1 до 2 г. (преко 6 м. до 2 године)	15	20	9	4	4	10	25	9	13	4
б) Васпитне мере	1543	1428	1293	1285	1464	1059	1136	1220	1092	965
Мере упозорења и усмеравања	781	624	592	568	617	383	481	479	471	431
Мере појачаног надзора	702	730	656	659	793	605	614	684	573	509
Заводске мере	60	74	45	58	54	71	41	57	48	25

Извор: *Завод за статистику Р. Србије*, <http://www.rsz.rs.ba>, 10. новембар 2012.

Ако се пажљиво анализира Табела бр. 1, уочљиво је да се млађим малолетницима у Републици Србији највише изричу мере упозорења и усмеравања, а затим мере појачаног надзора. Изузетак су 2002, 2006. и 2009. година, када је изречено незнатно више мера појачаног надзора. Заводске мере се очигледно изричу врло ретко, што је у складу са интенцијама правосудног система у овој области. Што се тиче старијих малолетника, ситуација је знатно другачија. Када су у питању изречене васпитне мере, онда у посматраном периоду доминирају мере појачаног надзора, у односу на мере упозорења и усмеравања. Изузетак је само 2001. година, када је изречено незнатно више мера упозорења и усмеравања. У периоду од 2006 до 2010. године, уочава се знатније повећање постотка изречених мера појачаног надзора у односу на мере упозорења и усмеравања. Ово указује, или на поштравање казнене политике судова у том периоду, или на погоршање малолетничке делинквенције, што је извесније.

Према подацима Завода за статистику Републике Српске:²⁶

1. Током 2006. године није изречена ниједна заводска мера,
2. У 2007. години изречена је само једна васпитна мера упућивања у васпитну установу,
3. У 2008. години изречено је десет мера упућивања у васпитну установу и две мере упућивања у посебну установу за лечење и оспособљавање,
4. Током 2009. године изречене су две мере упућивања у посебну установу за лечење и оспособљавање и 11 мера упућивања у васпитну установу,
5. Године 2010, изречено је пет мера упућивања у васпитно поправни дом и две мере упућивања у васпитну установу.

Као што се из наведених показатеља у Републици Српској види, уочљиво је постепено повећање примене заводских васпитних мера. Међутим, у Републици Србији, такав тренд се не уочава. Примена заводских васпитних мера је у стагнацији.

7. ЗАКЉУЧАК

На међународном и европском нивоу усвојени су и развијени високи стандарди у погледу одговарајуће регулације малолетничке делинквенције. Већина савремених држава је усвојене међународне стандарде преузела у сопствено законодавство. Република Србија и Република Српска, такође се могу сврстати међу земље које су бар

---

²⁶ Завод за статистику Р. Србије, <http://www.rsz.rs.ba>, 10. новембар 2012.

декларативно и нормативно прихватиле актуелне међународне стандарде у вези са проблематиком малолетничке делинквенције. Проблем је још увек у недовољном и неефикасном спровођењу у пракси, иако је и на том плану последњих година учињен значајан напредак.

Данас, на међународном нивоу, па и у Републици Србији и Републици Српској, малолетничко кривично право све више се окреће мерама неинституционалног карактера у извршењу кривичних санкција према малолетницима. Заводске васпитне мере ипак представљају значајан фактор у борби против малолетничког криминалитета. Доношењем нових законских решења која уређују малолетничко кривично право, боље и јасније је дефинисан систем кривичних санкција, па самим тим и заводских васпитних мера. У њима су инкорпорирана важна међународна начела и стандарди, чија је примена обезбеђена у свим фазама поступка према малолетницима.

Заводске васпитне мере, у односу на друге васпитне мере, друге кривичне санкције према малолетницима, показују низ специфичности. Те специфичности постоје првенствено зато што је реч о институционалним мерама које се спроводе према малолетницима. Судови у Републици Србији и Републици Српској не изричу често ове мере.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Бошковић, Мило, Скакавац, Здравко, *Криминологија*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука 2012;
2. Ђурђић, Војислав, *Кривично процесно право – посебни део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2011;
3. Јовашевић, Драган, *Кривично право – општи део*, Номос, Београд 2010;
4. Јовашевић, Драган, *Малолетничко кривично право*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2011;
5. Константиновић-Вилић, Слободанка, Костић, Миомира, *Систем извршења кривичних санкција и пенални третман у Србији*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2011;
6. Лазаревић, Љубиша, Грубач, Момчило, *Коментар закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица*, Београд 2005;
7. Матић, Олгица, *Испитивање личности малолетника као основ за одређивање васпитне мере и третмана у ВП домовима*, Београд 1974;
8. Николић, Златко, Јоксић, Иван, *Малолетничка делинквенција*, Београд 2011;

9. Радовановић, Милош, *Кривично право – општи део*, Београд 1975;
10. Симовић, Миодраг *et al.*, *Коментар закона о заштити и поступању са децом и малољетницима у кривичном поступку Републике Српске*, АИС, Бања Лука 2010;
11. Стакић, Ђорђе, „Савремена тенденција и програми ресоцијализације малолетних делинквената“, *Зборник радова, Актуелна питања малолетничке делинквенције и мере за обезбеђивање присуства окривљеног у кривичном поступку*, Београд 1995;
12. Жунић Павловић, Весна, Мишковић, Марко, „Примена кривичних санкција према малолетним преступницима“, *Београдска дефектолошка школа* 3/2007.

Правни прописи и интернет извори

1. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 85/05;
2. Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 13/10;
3. Завод за статистику Р. Србије, www.rsz.rs.ba.

Tatjana Skakavac

Faculty of Legal and Business Studies, Novi Sad

CORRECTION FACILITY MEASURES STIPULATED BY THE LAW OF THE REPUBLIC OF SERBIA AND THE REPUBLIC OF SRPSKA – TYPES AND CHARACTERISTICS

Summary

The criminal legislation of the Republic of Serbia and the Republika Srpska handles the position of juveniles by means of a set of particular laws defining this area in a new and more contemporary way. In the Republic of Serbia, this has been achieved by passing the Act on juvenile delinquents and the criminal and legal protection of juveniles (2005) and in the Republika Srpska, the Act on protecting and treating children and juveniles in criminal procedures (2010). Thus an important step has been taken in the process of establishing and functioning of modern countries governed by the law and based on it. Furthermore, the juvenile criminal law has been established as a new branch within the criminal law with a series of important specific characteristics while in line with contemporary legal standards.

Key words: *Juveniles; Correction measures; Rehabilitation facilities; Juvenile correction facilities; Juvenile delinquency law.*